

เครื่องมือการวิจัย

การพัฒนาเครื่องมือวิจัย ในการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัยจำนวน 3 ชิ้นได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกระบวนการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาเครือข่ายสำหรับกลุ่มขนาดเล็ก ตามแนวทางของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ซึ่งมี 6 ขั้นตอน ดังที่กล่าวไปข้างต้น โดยผู้วิจัยออกแบบ โดยจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ของโนลส์ (อรัทัย ศักดิ์สูง, 2543) จำนวน 6 กิจกรรม ใช้เวลาทั้งหมด 50 ชั่วโมง

2. แบบสัมภาษณ์กลุ่ม ใช้ในการซักถามกลุ่มตัวอย่าง ตามประเด็นที่นักวิจัยกำหนดไว้ คือ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย โดยมุ่งให้บุคคลได้ตอบมีปฏิสัมพันธ์กับนักวิจัยเป็นหลัก อาศัยความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มให้ร่วมกันตอบและตรวจสอบซึ่งกันและกันตามประเด็นคำถามของผู้สัมภาษณ์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มมีความตรงน่าเชื่อถือได้มาก เพราะผ่านการตรวจสอบจากสมาชิกในกลุ่ม (รัตนะ บัวสนธ์, 2552)

3. แบบประเมินความพึงพอใจ ได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้ 5 ระดับ ดังนี้ 5 คะแนน หมายถึงระดับความพึงพอใจมากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก 3 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย 1 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ประเมินไว้ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึงระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจระดับระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือทั้ง 3 ชนิดนี้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบเชิงเนื้อหา ด้วยวิธี IOC ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่า แต่ละชนิดมีคะแนนมากกว่า .80 หมายถึงเครื่องมือวิจัยมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ

การรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากผลการทดลองใช้กิจกรรม โดยใช้แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้นำนัดหมายกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจและร่วมวางแผนการดำเนินการ โดยจัดตารางวันที่และนัดหมายการทำงานร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมทั้ง 6 ขั้นตอนทั้งหมดรวม 50 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้สถิติเชิงพรรณนา นำเสนอรายงานในรูปแบบอิงแนวคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Approach) พร้อมแสดงหลักฐาน ประกอบทั้งข้อมูล สถิติ ภาพถ่าย/ภาพ บันทึก เอกสาร และอื่นๆ ได้ผลเป็นอย่างไร สำเร็จหรือไม่สำเร็จ อภิปรายผลว่า ทำกันอย่างไร ทำไมเป็นเช่นนั้น เกิดการ เรียนรู้ หรือมีทฤษฎีใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้าง ทั้งในระดับบุคคล/กลุ่มบุคคล/องค์การ และมีข้อเสนอแนะอะไร/อย่างไร (ชูศักดิ์ เอกเพชร, 2561)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ผลและการวิเคราะห์

1. ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอนที่เข้ารับการฝึกอบรมโดยชุดฝึกอบรมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ด้านเพศ ด้านอายุ ด้านวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ด้านการสอน ตลอดจนประสบการณ์ในการฝึกอบรม ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 8 คน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม

คนที่	เพศ	อายุ	วุฒิการศึกษา	ประสบการณ์ในการสอน	เคยผ่านการฝึกอบรมด้านเครือข่าย
1	ชาย	40	ปริญญาตรี	15	ไม่เคย
2	ชาย	42	ปริญญาตรี	17	ไม่เคย
3	หญิง	30	ปริญญาตรี	5	ไม่เคย
4	หญิง	28	ปริญญาตรี	3	ไม่เคย
5	หญิง	28	ปริญญาตรี	4	ไม่เคย
6	หญิง	37	ปริญญาตรี	12	ไม่เคย
7	หญิง	28	ปริญญาตรี	3	ไม่เคย
8	หญิง	26	ปริญญาตรี	2	ไม่เคย

จากตารางที่ 1 ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีข้อมูล จำแนกรายละเอียดดังนี้

เพศ พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นเพศชายจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และเป็นเพศหญิงจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75

อายุ พบว่าพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม อายุระหว่าง 25-30 ปี มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 อายุระหว่าง 30 - 40 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และมีอายุระหว่าง 41 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 รวมทั้งหมด 8 คน

วุฒิการศึกษา พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 100

การฝึกอบรมด้านการพัฒนาเครือข่าย พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมดไม่เคยผ่านการฝึกอบรมด้านการพัฒนาเครือข่าย คิดเป็นร้อยละ 100

2. ผลการจัดกิจกรรมผลการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามระดับมัธยมศึกษา สังกัดสช. โดยจัดกิจกรรมจำนวน 6 ครั้ง ระหว่างเดือนตุลาคม 2564 – มีนาคม พ.ศ. 2565 เป็นเวลา 5 เดือน รวมเป็นระยะเวลา 50 ชั่วโมง ผลการจัดกิจกรรม ฯ แสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการจัดกิจกรรมผลการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี

กิจกรรม ที่	กระบวนการ สร้าง เครือข่าย	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Andragogy	ผลการจัดกิจกรรม
1	ขั้นตระหนักถึง ความจำเป็น ในการสร้าง เครือข่าย	6	คิด : การวิเคราะห์ปัญหาด้วย เทคนิค brainstorming เป็น กิจกรรมที่ให้ผู้สอนนำเสนอ ปัญหาที่พบเจอในโรงเรียน ร่วมกัน	ครูผู้สอนนำเสนอปัญหาและความต้องการของโรงเรียนที่ เกี่ยวข้องกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และปัญหาการ จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในรายวิชาที่ตนเอง รับผิดชอบ และเห็นพ้องกันถึงความสำคัญในการมี เครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว
2	ขั้นประสาน หน่วยงาน/ องค์กร เครือข่าย	3	ค้น : การสำรวจแนวทางและ ออกแบบวิธีการสื่อสารระหว่าง กันเพื่อทำงานประสานกัน	ครูผู้สอนได้นำเสนอแนวคิดการตั้งหัวหน้า รองหัวหน้า และ เลขา เพื่อทำหน้าที่ประสานงานโดยสร้างกลุ่ม Line เพื่อ ติดต่อประสานงาน ปรัชญาหรือ การสื่อสาร และส่ง ข่าวสารหรือเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งกำหนดกติกาการใช้กลุ่ม Line ดังกล่าว
3	ขั้นสร้างพันธ สัญญาร่วมกัน	9	คุย : ร่วมวางแผน ร่วมออกแบบ จุดประสงค์ของเครือข่าย	ครูผู้สอนได้กำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่าย คือ การ สำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชาต่างๆ และจัดทำแผนการ ดำเนินงาน โดยเลือกแนวทางการการเดินทาง ซึ่งเป็น โครงการที่ครูผู้สอนบางคนมีประสบการณ์และได้นำเสนอ ซึ่งทุกคนเห็นพ้องกัน จากนั้นทำการลงพื้นที่เพื่อสำรวจ แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนโดยร่วมเดินสำรวจในโครงการ เดินเมืองสาบบุรี และการทำแผนการสอนแบบบูรณาการ ร่วมกัน
4	ขั้นบริหาร จัดการ เครือข่าย	6	โค้ชชิ่ง : แนวทางการวิพากษ์ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ กัลยาณมิตร โดยใช้เทคนิค world cafe	ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงของสมาชิกในกลุ่ม และมีการติดต่อ ประสานงานทั้ง on-site และ online
5	ขั้นพัฒนา ความสัมพันธ์	20	คูคิด : การจับคู่เพื่อวิพากษ์และ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ชิ้นงาน	มีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามการนำไปใช้ระหว่าง สมาชิก
6	ขั้นรักษา ความสัมพันธ์	6	เครือข่าย : การขยายกิจกรรม เพื่อคงไว้ซึ่งเครือข่าย	ถอดบทเรียน และการนำเสนอผลการดำเนินโครงการและ การขยายผลเครือข่ายโรงเรียน รวมทั้งการทำเพจ Facebook เพื่อการขยายเครือข่ายและรักษาความสัมพันธ์

3. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนและการทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อบูรณาการการสอนในแต่ละรายวิชากับแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในอำเภอสายบุรีเข้าด้วยกันเพื่อจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยจัดทำแผนที่สำหรับโครงการเดินเมืองสายบุรีและรายละเอียดของแหล่งเรียนรู้ จากการลงสำรวจพื้นที่ในเขตตัวเมืองสายบุรี กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมวิเคราะห์และนำเสนอแนวคิด (Theme) ของกิจกรรม คือ “ชมวัง (*istana raja*) -ชิมอาหาร (*cuba makan*) -สานสัมพันธ์ฉันท์มิตร (*kawan kita*) -สร้างสังคมพหุวัฒนธรรม (*saleng budaya*)” โดยจำแนกแหล่งเรียนรู้ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ วังเจ้าเมืองสายบุรี เรือนหอพระยาพิพิธภักดี
2. ศาสนสถาน ได้แก่ มัสยิดรายา มัสยิดปากีสถาน มัสยิดตะลุบัน วัดวิมลพัฒนาราม ศาลเจ้าของชาวจีน และโบสถ์ของชาวคริสต์ เป็นต้น ซึ่งสะท้อนความเป็นพหุลักษณะของสังคมสายบุรี
3. ย่านชุมชน เช่น ย่านตลาดสด ย่านชุมชนจีน ย่านตลาดเก่า รอบบริเวณมัสยิดตะลุบัน ชุมชนบ้านการหยี ชุมชนวังเก่า
4. ส่วนราชการต่าง ๆ เช่น โรงเรียน สถานีตำรวจ ไปรษณีย์ ธนาคาร สำนักงานที่ดิน ที่ว่าการอำเภอ
5. แหล่งเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น แม่น้ำสายบุรี เขาสลินดงบายู

หลังจากนั้นได้ครูผู้สอนได้ร่วมกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่ได้ร่วมกันกำหนด ทางกลุ่มตัวอย่างได้ร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนจำนวน 8 เรื่องตามสาระวิชาของตนเอง มีรายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 รายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้

คนที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	สาระวิชา	แหล่งเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง
1	ความหลากหลายทางชีวภาพ	ชีววิทยา	แม่น้ำสายบุรี เขาสลินดงบายู	2
2	My world	ภาษาอังกฤษ	มัสยิดรายา	2
3	Kegiatan jejak warisan Saiburi	ภาษามลายู	วังเจ้าเมืองสายบุรี	2
4	อิทธิพลของภาษาถิ่น	ภาษาไทย	ตลาดสดสายบุรี	2
5	การวาดเส้น	ศิลปศึกษา	เรือนหอพระยาพิพิธภักดี วังเจ้าเมืองสายบุรี	2
6	อาหารท้องถิ่น	การงานอาชีพ	ย่านตลาดเก่า และเรือนหอพระยาพิพิธภักดี	2
7	การนำเสนอ Power point	การออกแบบเทคโนโลยี	ศาสนสถาน (มัสยิด-วัด-ศาลเจ้า-โบสถ์คริสต์)	2
8	ความหลากหลายของผู้คนและวัฒนธรรม	สังคมศึกษา	ย่านชุมชน	2

หลังจากที่มีการพัฒนาแผนการสอนร่วมกัน มีการวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะการสอนเพื่อการปรับปรุง จากนั้นได้มีการเลือกแผนการสอนจำนวน 1 เรื่อง เพื่อทำการทดลองสอนจำนวน 2 ชั่วโมง โดยมีสมาชิกเป็นผู้สังเกตการณ์และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

4. การประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

จากการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนในการเข้าร่วมกิจกรรม ผลปรากฏดังตาราง 4 ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

อันดับที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
1	ด้านปัจจัยนำเข้า	4.36	.45	มาก
2	ด้านกระบวนการ	4.45	.53	มาก
3	ด้านผลผลิต	4.30	.32	มาก
		4.37	.43	มาก

จากตาราง 4 พบว่า การประเมินการจัดกิจกรรมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.37$, S.D. = .43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับดังนี้ อันดับที่ 1 ด้านกระบวนการ ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = .53) อันดับที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = .45) และ อันดับที่ 3 ด้านผลผลิต ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = .32)

5. ผลการเรียนรู้

จากกิจกรรมถอดบทเรียนกลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนถึงผลการเรียนรู้ เรื่องการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ดังนี้

5.1 การสร้างเครือข่าย

กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนถึงสำคัญของการสร้างเครือข่ายว่า การสร้างเครือข่ายเป็นสิ่งที่ดีสำหรับสมาชิกในเครือข่ายเพราะจะได้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแหล่งสำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

“จากที่ต้องมาทำคนเดียว การทำร่วมกันเป็นเครือข่ายก็ดี ทำให้มีการแชร์ความรู้ เราไม่รู้อะไรก็ถามในกลุ่มได้” (ครูคนที่ 1, เสวนาถอดบทเรียน)

5.2 แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา

ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ในตัวเมืองสายบุรีมีแหล่งเรียนรู้จำนวนที่เข้าถึงง่าย เช่น มัสยิดรายา ซึ่งเป็นมัสยิดคู่บ้านคู่เมืองสายบุรีซึ่งเป็นศูนย์รวมในการปฏิบัติทางศาสนาสร้างขึ้นโดยเจ้าเมืองในอดีตและปัจจุบันเป็นรับให้ผู้ต้องการชมมัสยิดโดยไม่ได้จำกัดในเรื่องของศาสนาและให้ปฏิบัติตามหลักของการเข้าเยี่ยมชม วังพิพิธภักดีซึ่งตอนนี้เป็นมรดกต่อลูกหลานสืบทอดกันมาและบางส่วนก็เป็นสาธารณประโยชน์สำหรับชาวเมืองสายบุรีในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ศาลเจ้าจีนที่ที่ประวัติอันยาวนานที่คนจีนอพยพจากจีนแผ่นดินใหญ่แล้วมาสร้างความเจริญในด้านการค้าขายให้กับเมืองสายบุรี

“กิจกรรมในครั้งเราได้เห็นความหลากหลายของผู้คน บางที่เราที่ไม่รู้ว่ามีคนวัฒนธรรมที่น่าสนใจในพื้นที่ ทั้งที่เป็นของคนจีน หรือเรื่องราวของคนคริสต์ที่สูญหายไปจากสายบุรี คิดว่า ถ้ามีการจัดทำเรื่องราวให้เห็นความเชื่อมโยงของผู้คนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จะทำให้เราได้เห็นปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในอดีต ที่สามารถนำมาปรับใช้ในปัจจุบัน” (ครูคนที่ 3, เสวนาถอดบทเรียน)

5.3 การบูรณาการกับแผนการจัดการเรียนรู้

การบูรณาการกับแผนการเรียนสามารถบูรณาการกับทุกแผนไม่ว่าจะเป็นวิชาศาสนาและวิชาสามัญ แต่ในวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะ วิชาชีววิทยา วิชาภาษามลายู วิชาภาษาอังกฤษ วิชาศิลปศึกษา วิชาการงานพื้นฐานอาชีพ โดยจะเลือกวิชาที่ตามกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายนัดและจบมา ข

“ตอนแรกคิดว่ายาก ในการบูรณาการ แต่พอได้มาคุย ได้เห็นตัวอย่าง ได้ทดลองทำ ก็ไม่ยาก สามารถบูรณาการกับวิชาที่ตนเองสอนได้ง่าย แต่ต้องเลือกหัวข้อที่เหมาะสมกับแหล่งเรียนรู้เรียนรู้” (ครูคนที่ 3, เสวนาถอดบทเรียน)

5.4 การขยายเครือข่าย

การขยายผลจะขยายผลเรื่อย ๆ ตามความสนใจโดยการชักชวนของเพื่อสมาชิกในการประชาสัมพันธ์ในอนาคตจะมีเพื่อนสมาชิกต่างอำเภอและต่างจังหวัดเพื่อจะทำให้เครือข่ายมีความกว้างมากขึ้น

“การคุยกับผ่านออนไลน์ มันง่าย เข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา ขยายเครือข่าย เพิ่มสมาชิกได้ง่าย แล้วรักษาเครือข่ายได้ตลอดเวลา แต่ต้องคุยกันบ่อย ๆ มีอะไรแลกเปลี่ยนกัน” (ครูคนที่ 8, เสวนาถอดบทเรียน)

อภิปรายผลการวิจัย

1.กิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

การวิจัยในครั้งนี้ ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ เป็นการเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ โดยมีกระบวนการ 6 ขั้นตอน รูปแบบการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) คือ ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ขั้นสร้างพันธสัญญาร่วมกัน ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และขั้นรักษาความสัมพันธ์ ซึ่งแต่ละขั้นตอนนั้นมีส่วนส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และการสร้างเครือข่าย ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบ “คิด-ค้น-คุย-โค้ช-คิด-เครือข่าย” ที่แต่ละขั้นตอนได้เปิดโอกาสให้ทุกคน ได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น ระดมความคิดร่วมกันในการกำหนดปัญหาและร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการนำปัญหาของตนเองมาแลกเปลี่ยนกับผู้เข้าร่วมอบรมที่มีประสบการณ์ร่วม (Shared experiences) ในปัญหาเดียวกัน ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ สอดคล้องกับตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558) โดยกล่าวถึง เทคนิคฝึกอบรม ซึ่งเน้นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ (Experiential techniques) ทำให้ผู้รับการอบรมได้มีโอกาสผสมผสานความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิม ที่มีอยู่ทำให้การเรียนรู้ที่ได้รับใหม่นั้นมีความหมายเพิ่มเติมขึ้นอีก ซึ่งในกระบวนการนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มครูผู้สอนในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) มากกว่าที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ของตนไปยังผู้รับการอบรม ทำให้ช่วยรักษาหรือเสริมสร้างประสบการณ์ภายใน ซึ่งจะทำให้ผู้ใหญ่ก็จะเรียนรู้ได้มากขึ้น ดังนั้นในขั้นตอนนี้ได้สร้างการเรียนรู้ที่คำนึงถึงทั้งในด้านของความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้ใหญ่ และการใช้ประสบการณ์มาแบ่งปัน และทำให้ประสบการณ์นั้นมีคุณค่าเหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ในส่วนของขั้นตอนในแต่ละช่วงนั้น จะเห็นถึงกระบวนการที่สร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้เข้าร่วม ซึ่งมาจากโรงเรียนที่แตกต่างกัน และไม่เคยพบเจอกันมาก่อน ซึ่งเป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับกลุ่มขนาดเล็ก จากแนวคิดของ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) จะเห็นถึงกระบวนการซึ่งเริ่มสร้างความเป็นเจ้าของกลุ่ม (Sense of Belonging) ผ่านกระบวนการแรกคือ ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่รู้จักกันมาก่อน โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อหาจุดร่วมประสบการณ์ (Shared experiences) ซึ่งจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ผ่านการพูดคุยและแลกเปลี่ยนปัญหาและแนวทางแก้ไขของแต่ละโรงเรียน เป็นการสร้างความคุ้นเคยและเป็นกิจกรรมละลายพฤติกรรม (Ice breaking) ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการสังเกตพบว่า ครูผู้สอนจะลดอาการ

ประหม่าและความรู้สึกเคอะเขินหลังจากผ่านกระบวนการดังกล่าวนี้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำกิจกรรมหรือเกมละลายพฤติกรรมมาใช้ในกระบวนการนี้เพื่อลดความเป็นทางการ (Formality) ของกลุ่ม และสร้างการรู้จักกันให้เร็วมากขึ้น ข้อสังเกตประการหนึ่งที่พบจากกระบวนการนี้คือ ครูผู้สอนแสดงความเข้าอกเข้าใจ (Empathy) เพื่อนครูด้วยกัน แม้จะเพิ่มพบเจอเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้ฟังปัญหาหรือความเจ็บปวด (Pain) ที่เหมือนกันก็จะทำให้มีความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น (Clark, Robertson, and Young, 2018) ซึ่งน่าจะส่งผลดีต่อเครือข่ายที่จะเกิดขึ้น

ชั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ในขั้นตอนนี้ เป็นการจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างของบุคคล ผ่านการจัดตำแหน่งและหน้าที่ในเครือข่าย ซึ่งเป็นการคาดหวังความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และเปลี่ยนความสัมพันธ์จากคนแปลกหน้าไปสู่เพื่อนร่วมงาน และสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมากขึ้นจากขั้นตอนต่อไปคือ ขั้นสร้างพันธสัญญาร่วมกัน ซึ่งครูผู้สอนได้ร่วมกำหนดเป้าหมายร่วมกัน (Shared vision) และออกแบบกิจกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของ รจนา บุญลพ และกาญจนา ภัทรวิวัฒน์ (2563) เกี่ยวกับบทบาทของค่านิยมร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทางการศึกษาว่า เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการดำเนินงานเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพการศึกษา

ในส่วนของชั้นบริหารจัดการเครือข่ายนั้น เป็นการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของเครือข่าย และใน ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และขั้นรักษาความสัมพันธ์ เป็นขั้นการของการสื่อสารเพื่อรักษาไว้ซึ่งการอยู่รอดของเครือข่าย ซึ่งในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตถึงเงื่อนไขความสำเร็จที่ส่งผลต่อกระบวนการดังกล่าว คือ ครูผู้สอนดำเนินกิจกรรมใน “หน่วยงาน” ของตนเอง มีการวิพากษ์แบบกัลยาณมิตร เน้นการช่วยเหลือกัน มีการรับฟังและนำเสนอความคิดเห็นอย่างเสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขของการสร้างเครือข่าย ดังที่ พลเดช ปิ่นประทีป (2556) ได้กล่าวคือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

2. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนและการทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ : เครื่องมือและแนวทางการพัฒนา

จากแนวคิด (Theme) ที่ถอดมากจากการสำรวจและการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำไปสู่การทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอน โดยมีรายละเอียด คือ “ชมวัง (istana raja) -ชิมอาหาร (cuba makan) -สานสัมพันธ์ฉันท์มิตร (kawan kita) -สร้างสังคมพหุวัฒนธรรม (saleng budaya)” ที่นำเสนอแหล่งเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านในสายบุรีนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า กิจกรรมการเดินเมือง (City walk) เป็น

เครื่องมือที่เหมาะสมและสามารถการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับตัวของครูผู้สอนอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง อีกทั้งกิจกรรมเดินเมืองให้ผู้เข้าร่วมสัมผัสคุณค่าและศักยภาพของเมืองของพวกเขา ผ่านกระบวนการต่าง ๆ คือ การสังเกต สำรวจ ตั้งคำถาม ต่อยอดไปสู่การสืบสอบ ค้นหา เชื่อมโยง (สถาบันเกอเธ่ ประเทศไทย, 2565) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจัดกิจกรรมในครั้งแรก และใช้เวลาไม่นาน ทำให้มีเวลาจำกัดในการพูดคุยกับชุมชนเพื่อสืบค้นข้อมูล ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ของผู้คนในชุมชน และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ทำให้แหล่งเรียนรู้ที่นำเสนอในส่วนใหญ่มักจะเป็นสิ่งที่มองเห็นจับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) ซึ่งหากมีการวางแผนพัฒนากิจกรรมที่ให้โอกาสครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชน ก็สามารถขยายแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เพิ่มขึ้นได้

3.ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

จากผลการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งพบว่า การประเมินการจัดกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ คือ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต ทั้งนี้ สืบเนื่องจากการออกแบบวางแผนของผู้วิจัยที่เน้นกิจกรรมที่เป็นกระบวนการ และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในทุกขั้นตอน ซึ่งแตกต่างกับกิจกรรมส่วนใหญ่ที่ครูผู้สอนเข้ารับการอบรมที่เน้นการ “ฟัง” และ “ใช้” โดยบทบาทของครูผู้สอนจะเป็นคนรับสารและนำไปปฏิบัติต่อ ซึ่งแตกต่างกับการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ซึ่งครูผู้สอนได้สะท้อนว่า

“ปกติเราไปอบรม เราก็มักจะไปฟังพวกนโยบายหรือวิธีการใหม่ ๆ ซึ่งเป็นของกระทรวงหรือเขต ๆ แต่กิจกรรมแบบนี้ ทำให้เราออกแบบเป็นของตัวเองได้ เอาผลงานของตนเองมาใส่ แล้วปรับให้เหมาะกับการสอนของแต่ละคน ซึ่งเป็นการดีกว่า เราจะทำแบบไหนก็ได้ตามที่เราได้ตกลงกัน มันสะดวกใจและสบายมากกว่า เพราะไม่ต้องมาประเมินตามเกณฑ์ที่มาจากส่วนกลาง ชอบกระบวนการแบบนี้แหละ เหมือนเราสร้างของเราเอง ไม่ต้องตามใคร” (ครูคนที่ 8, เสวนาถอดบทเรียน)

แนวคิดข้างต้นสะท้อนความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) ซึ่งอธิบายได้ด้วยแนวคิดความเป็นเจ้าของทางจิตใจ (Psychological ownership) ที่กล่าวว่า ความรู้สึกความเป็นเจ้าของนั้นส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในองค์กรที่สามารถสร้างความผูกพัน เชื่อมโยงการรู้จัก อารมณ์และความรู้สึกของบุคคล และนำไปสู่การสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (นฤบาล ยมะคุปต์ และกิตติศักดิ์ แก้วนิลประเสริฐ, 2564) ซึ่งผู้วิจัยตั้ง

ข้อสังเกตว่า กิจกรรมการสร้างเครือข่ายในครั้งนี้ ได้สะท้อนกระบวนการการสร้างความรู้สู่ความเป็นเจ้าของของครูผู้สอนต่อชิ้นงานและกระบวนการที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิตในครั้งนี้

นอกจากนี้ ผลการศึกษาในครั้งนี้ที่ออกแบบกระบวนการสร้างเครือข่ายที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในทุกกระบวนการนั้นจะสร้างความพึงพอใจในระดับมากและส่งผลต่อการเรียนรู้ของครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี สอดรับกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น กิตติเชษฐ์ อักษร (2558) ที่พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการผลิตสื่อการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา หรือ วิไลวรรณ สิทธิ ภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์ และพจมาน ชำนาญกิจ (2560) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ซึ่งสามารถจะสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการนั้นสามารถเสริมสร้างความรู้สู่ความเป็นเจ้าของของผู้รับการอบรม และในที่สุดจะส่งผลต่อความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นผลดีต่อการออกแบบการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมต่อไป

4.ผลการเรียนรู้

จากกิจกรรมถอดบทเรียน กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนถึงผลการเรียนรู้เรื่องการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาในประเด็นของ การสร้างเครือข่าย แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา และการบูรณาการกับแผนการจัดการเรียนรู้นั้น โดยเห็นว่า กระบวนการออกแบบและพัฒนากิจกรรมที่เสริมสร้างกระบวนการสร้างเครือข่ายนั้น สามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากผลสะท้อนทางบวกของครูผู้สอนและการพัฒนาชิ้นงานที่สืบเนื่องจากกระบวนการของผู้วิจัย ซึ่งอธิบายได้ถึงผลการพัฒนาเครื่องมือที่สอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอนและประโยชน์ของการนำไปใช้ หรือผลสัมฤทธิ์ของการอบรมดังกล่าว ดังที่ นงา วะสี ธนสา ทวีขศรี บุญธิดา เสี่ยงมนตร และชนกานต์ ฤทธินนท์ (2566) ที่วิเคราะห์ถึงการอบรมครูเห็นว่า ปกติแล้วหลักสูตรในการอบรมหรือพัฒนาวิชาชีพครู (Professional Development: PD) หวังผลสัมฤทธิ์ของครูผู้สอนในสองขั้นตอน ขั้นที่หนึ่ง คือ ครูสามารถนำสิ่งที่ได้รับการอบรมไปปรับเปลี่ยนพัฒนาวิธีการสอน และขั้นที่สอง คือ นักเรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ซึ่งกระบวนการในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการทั้งสองขั้นตอน คือ การพัฒนาความสามารถของครู และการทดลองนำเครื่องมือไปใช้เพื่อทดสอบพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอนและประโยชน์ของการนำไปใช้ในชั้นเรียนของตนเอง

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนในช่วงการพัฒนาเครือข่ายเท่านั้น อาจจะไม่สามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ของการอบรมครูอย่างเต็มกระบวนการ ซึ่งแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ดังที่ นภา วะสี และคณะ (2566) ได้กล่าวไว้ คือ คุณภาพของหลักสูตร การนำไปใช้ประโยชน์ ความเข้าใจของครู แรงจูงใจที่จะทำตามหลักสูตรไปใช้ต่อ และที่สำคัญคือการที่ครูจะได้ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่จะต้องติดตามและทำการประเมินต่อไป รวมทั้งกลไกที่จะช่วยเหลือครูในโรงเรียน ดังที่ครูผู้สอนได้สะท้อนว่า

“เข้าร่วมกิจกรรมแล้วเราเรียนรู้ได้เยอะมาก พัฒนาตนเอง ได้เครือข่ายแลกเปลี่ยน และได้ทดลองไปใช้ ซึ่งก็เห็นว่า นักเรียนของเกิดการเรียนรู้และสนุกสนานไปกับกิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้ แต่ก็แค่หน่วยการเรียนรู้เดียว ถ้าสามารถทำต่อได้ และขยายวงไปอีก ก็จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้สอน” (ครูคนที่ 3, เสวนาถอดบทเรียน)

“เราทำวิชาเดียว แต่ถ้าจะให้ดี ต้องร่วมกันมาคุยกันหลาย ๆ สาระ จะได้กิจกรรมที่บูรณาการหลายวิชา เดินเมืองครั้งเดียว ตอบโจทย์ได้หลายวิชา ก็จะช่วยลดภาระของครูและนักเรียน แต่ก็ต้องมาคุยกัน ซึ่งคิดว่า ถ้าผู้บริหารเข้ามาร่วมวงด้วย มันก็จะช่วยขยายกิจกรรมนี้ต่อไปได้อย่างยั่งยืน” (ครูคนที่ 6, เสวนาถอดบทเรียน)

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า กระบวนการออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่ายในครั้งนี้ นอกจากจะเสริมสร้างความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้สอนแล้ว ที่สำคัญคือการเสริมสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาครูผู้สอนโดยใช้การบริหารชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งยังมีข้อจำกัดมากในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (อำมาดี เหมและ และซิมซู สาอู, 2563) ให้เห็นเป็นรูปธรรมและมีแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ต่อได้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจากกระบวนการสร้างเครือข่ายนั้น สอดคล้องกับพยายามของภาครัฐที่จะส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเอง ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างการศึกษาที่มีความหมายกับผู้เรียนที่ยึดโยงบริบทของชุมชนกับสาระการเรียนรู้แล้ว ยังเป็นการเสริมพลัง (Empowerment) ให้กับชุมชนในการพัฒนาศักยภาพและการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างการศึกษาที่เป็นของชุมชนอย่างแท้จริง แนวทางการสร้างเครือข่ายดังกล่าวนี้จึงเป็นวิธีการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้กระบวนการทางการบริหารการศึกษา (รัตนพร รัตนสุวรรณ นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และสุภาพ เต็มรัตน์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ชุมชนมีความสำคัญที่สามารถ

นำมาใช้เป็นต้นทุนทางสังคม (Social capital) ในการจัดการศึกษา ดังที่ ร้อยี น้อยไหนด และชมชู่ สาอุ (2563) ได้สะท้อนความสำเร็จของการสร้างโรงเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมในชุมชนมุสลิมว่า ชุมชนมีศักยภาพในการช่วยเหลือโรงเรียน แต่ต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนและโรงเรียน จึงจะสร้างประโยชน์และดำเนินการอย่างยั่งยืนได้

Prince of Songkla University
Pattani Campus

สรุปผล

งานวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี และ 2) เพื่อศึกษาผลจากกระบวนการดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม กลุ่มสภานักเรียน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 8 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ กิจกรรมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ แบบสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นด้วยแนวคิด “การพัฒนาเครือข่าย” มีกระบวนการ 6 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนถึงถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ขั้นสร้างพันธมิตรร่วมกัน ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และขั้นรักษาความสัมพันธ์ และ 2) ครูผู้สอนสามารถใช้เครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนใน โดยออกแบบและทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแหล่งเรียนรู้เมืองสายบุรีด้วยแนวคิด “ชมวัง-ชิมอาหาร-สานสัมพันธ์ฉันท์มิตร-สร้างสังคมพหุวัฒนธรรม” มีการทดลองสอน วิพากษ์ และนิเทศการสอน และมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมาก รวมทั้งการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อขยายแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจากกระบวนการสร้างเครือข่ายดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการไปใช้ประโยชน์

1. กิจกรรมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานีนี้ เหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็ก ซึ่งไม่ควรมากกว่า 10-15 คน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความสนใจและมีหน้าที่รับผิดชอบที่คล้ายคลึงกัน (การจัดการเรียนการสอน) อีกทั้งใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน และเน้นการพัฒนาผลงานของครูผู้สอน ทำให้ผู้วิจัยต้องใช้เวลาและออกแบบแนวทางการดูแลอย่างทั่วถึง

2. ในการเลือกพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนนั้น ควรกำหนดขอบเขตของพื้นที่ให้เหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะคือ หากจะใช้กิจกรรมเดินเมืองต้องใช้เวลาในการจัดกิจกรรมไม่เกิน 2 ชั่วโมง มีระยะทางประมาณ 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร และต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของครูผู้สอนและนักเรียนด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยบทบาทการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนอื่น ทั้งสถานศึกษาในสังกัดของรัฐบาลและเอกชน
2. ควรมีกระบวนการการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อระดมความคิดเห็นจากชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน เพื่อสร้างเครือข่ายและเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วม
3. การศึกษากลไกของโรงเรียนการขยายเครือข่ายและระบบการช่วยเหลือครูผู้สอนในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

Prince of Songkla University
Pattani Campus